

نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر توسعه اقتصادی اجتماعی - فرهنگی زنان روستایی مورد مطالعه: روستاهای شهرستان کاشمر

خدیجه بوزرجمهری^۱، حمید شایان^۲، مرضیه اخلاقی^۳، علی واعظ طبسی^۴

Azar1334@gmail.com
Shayan34@yahoo.com
marzieh52a@gmail.com
ali.vaeztabasi@mail.um.ac.ir

چکیده

اکوتوریسم دارای اشکال مختلف و انواع گوناگونی است که بسته به شرایط محیطی متفاوت است. اقامتگاه‌های بوم‌گردی به‌عنوان یکی از گونه‌های گردشگری، با ایجاد فرصت‌های شغلی برای ساکنان محلی امکان توسعه روستایی را فراهم می‌کند. در واقع، یکی از تمهیدات جالب توجه و جدید توسعه گردشگری روستایی، ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی است. هدف از پژوهش حاضر، نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر توسعه وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی زنان روستایی در شهرستان کاشمر است. جامعه آماری مورد مطالعه شامل زنان ساکن روستاهای بخش مرکزی شهرستان کاشمر است که با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند تعداد ۲۰۰ نمونه انتخاب شده‌اند. همچنین پژوهش حاضر، از نظر هدف کاربردی و روش توصیفی - تحلیلی و پیمایشی است که مؤلفه‌های مد نظر از طریق نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شد. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای و آزمون کای اسکور به‌منظور بررسی نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توسعه وضعیت اقتصادی زنان روستایی گویای، ارتباط معنادار و مثبت بین اقامتگاه‌های بوم‌گردی و توسعه وضعیت اقتصادی زنان روستایی است. در ادامه نیز، به‌منظور بررسی نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر توسعه وضعیت اجتماعی زنان روستایی از رگرسیون چندگانه به روش گام‌به‌گام استفاده شده است. متغیر مستقل با متغیر وابسته دارای رابطه معناداری در سطح $P=0/05$ است، همچنین به‌منظور بررسی نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توسعه وضعیت فرهنگی زنان روستایی از آزمون رگرسیون چندگانه استفاده شد و نتایج نشان داد در تمام شاخص‌های مطرح‌شده با ضریب Beta به‌دست آمده و سطح معنادار به‌دست آمده کمتر از ۰/۰۵، گویای تأثیر زیاد نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در وضعیت فرهنگی زنان روستایی است.

کلیدواژه‌ها: اقامتگاه‌های بوم‌گردی، توسعه اقتصادی، توسعه اجتماعی - فرهنگی، زنان روستایی، شهرستان کاشمر.

۱- دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد.

۲- استاد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد.

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد.

۴- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد.

یکی از اشکال مختلف توریسم که امروزه جایگاه ممتازی در عرصه جهانی پیدا کرده، توریسم متکی بر طبیعت و جذابیت‌های طبیعی مناطق جغرافیایی است که به اکوتوریسم (طبیعت گردی) موسوم شده است. اسامی دیگر این نوع گردشگری عبارت‌اند از: گردشگری سبز، گردشگری دلسوزانه، گردشگری ملایم و گردشگری اکولوژیکی (Stefanica and Valvian-2010, 480). امروزه گردشگری طبیعت، بخش مهمی از فعالیت‌های جهانگردی در دنیا را به خود اختصاص داده است. در این نوع فعالیت، جهانگردان برای بهره‌گیری از زیبایی‌های طبیعی و جلوه‌های حیرت‌انگیز خلقت به رشته‌کوه‌های مرتفع، کوهستان‌ها، کوهپایه‌ها، جنگل‌ها، جلگه‌ها، دره‌های عمیق و بیابان‌ها سفر می‌کنند. این گرایش قوی و تمایل خاص به بهره‌مندی از طبیعت، اکوتوریسم نام گرفته است (شفیع زاده، ۲۳). اکوتوریسم مخفف Ecological Tourism است که معنای لغوی آن در ادبیات فارسی طبیعت گردی است و گرایشی تازه در صنعت جهانگردی و مبتنی بر مسافرت‌های هدفمند همراه با دیدار و برداشت‌های فرهنگی و معنوی از جاذبه‌های طبیعی و لذت‌جویی از پدیده‌های گوناگون آن است (رضوانی، ۱۳۸۰، ۱۷۳). اکوتوریسم به‌عنوان یکی از ابزارهای بااهمیت توسعه پایدار بین تمامی بخش‌های صنعت گردشگری در حال رشد است و با حصول میلیاردها دلار درآمد به‌عنوان صنعتی واقعی و پرسود شناخته شده است (امینیان و همکاران، ۱۳۹۱، ۲). در واقع اکوتوریسم از مهم‌ترین فعالیت‌های اقتصادی در نقاط مختلف جهان به‌شمار می‌آید که فرصت بسیار مناسبی در اختیار بازدیدکنندگان قرار می‌دهد تا از اهمیت حفظ فرهنگ‌ها و چگونگی محافظت از فرهنگ‌های محلی و طبیعت آگاهی یابند. این شرایط می‌تواند درآمد خوبی برای جوامع محلی و نواحی دوردست طبیعی به‌وجود آورد. اکوتوریسم دارای اشکال مختلف و انواع گوناگونی است که بسته به شرایط محیطی متفاوت است (Caret, 2000, 113). اقامتگاه‌های بوم‌گردی به‌عنوان یکی از گونه‌های گردشگری، با ایجاد فرصت‌های شغلی برای ساکنان محلی امکان توسعه روستایی را فراهم می‌کند. در واقع، یکی از تمهیدات جالب توجه و جدید توسعه گردشگری روستایی، ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی است (علاءالدین و امین زاده، ۱۳۹۳) که نقش مهمی در توانمندسازی زنان روستایی ایفا می‌کند، اگر چه ممکن است این موضوع مبهم یا حتی گاهی کم‌رنگ و شاید فعالیتی غیررسمی انگاشته شود، اما در واقع، فعالیت‌های آنان در خور توجه است. بخشی از این فعالیت‌ها، به‌طور مستقیم از گردشگری تأثیر پذیرفته است، مانند انواع صنایع دستی زنان روستایی (چهاربالش، ۱۳۹۰) و به‌طور مستقیم با گسترش خدمات اقامتگاهی و پذیرایی، فرصت‌های شغلی برای زنان ایجاد می‌شود و آن‌ها می‌توانند در کنار کارهای روزمره خانگی خود، به این گونه فعالیت‌ها نیز بپردازند (امینی و همکاران، ۱۳۹۱).

علاوه بر تأثیر اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توسعه وضعیت اقتصادی زنان روستایی، می‌توان به نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در وضعیت اجتماعی و فرهنگی زنان روستایی اشاره کرد. در این راستا، شهرستان کاشمر با جمعیتی حدود ۱۶۶۵۷۵ نفر یکی از شهرهای مهم و پرجمعیت استان خراسان رضوی است که به‌دلیل بهره‌مندی از منابع طبیعی فراوان، از جمله: زمین‌های حاصلخیز کشاورزی، فعالیت صنایع دستی و ظرفیت گردشگری مناسب می‌تواند شرایط مناسبی برای توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی باشد. اقامتگاه‌های بوم‌گردی شهرستان کاشمر شامل: باغدشت و چشمه‌نقره و بادام است، لذا در پژوهش حاضر سوالات زیر بررسی و کنکاش خواهد شد:

- ۱- میزان تأثیر اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توسعه وضعیت اقتصادی زنان روستایی بخش مرکزی شهرستان کاشمر چگونه است؟
- ۲- میزان تأثیر اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توسعه وضعیت اجتماعی زنان روستایی بخش مرکزی شهرستان کاشمر چگونه است؟
- ۳- میزان تأثیر اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توسعه وضعیت فرهنگی زنان روستایی بخش مرکزی شهرستان کاشمر چگونه است؟

۲- پیشینه تحقیق

از تحقیقاتی که تاکنون در پیشینه تأثیرات اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر توسعه وضعیت اقتصادی اجتماعی - فرهنگی زنان روستایی و موضوعات وابسته انجام شده، نمونه‌هایی یافت شد که به آن‌ها اشاره می‌شود:

خواجه شاهکویی (۱۳۹۱)، در پژوهشی تحت عنوان: «نقش گردشگری در توانمندسازی زنان در روستای زیارت استان گلستان»، به این نتایج دست یافتند که گردشگری در درجه اول باعث توانمندسازی اقتصادی و در درجه دوم، توانمندسازی فرهنگی و در آخر باعث توانمندسازی اجتماعی زنان روستایی شده است.

عیسی‌زاده و همکار (۱۳۹۱)، در پژوهشی تحت عنوان: «محاسبه ضرایب اشتغال‌زایی بخش گردشگری در اقتصاد ایران»، به این نتایج دست یافتند که فعالیت‌های گردشگری زنان موجب فائق آمدن بر موانع جنسیتی شده و زمینه مشارکت و حضور آن‌ها را در جامعه بیشتر فراهم کرده است.

حیدری ساربان و همکاران (۱۳۹۳)، در پژوهشی تحت عنوان: «نقش گردشگری در توانمندسازی اجتماعی زنان روستایی ده زیارت در استان فارس»، به این نتایج دست یافتند که بین توسعه گردشگری روستایی و میزان توانمندی اجتماعی زنان روستایی رابطه معناداری وجود دارد و این رابطه در معیارهای اعتماد اجتماعی، انسجام و همبستگی اجتماعی، برون‌گرایی و تعلق مکانی ملموس‌تر است.

کریمیان بوستانی و همکاران (۱۳۹۶)، پژوهش «توانمندسازی اقتصادی و فرهنگی زنان روستایی و توسعه گردشگری در زاهدان» را بررسی کردند. نتایج نشان داد، رابطه معناداری بین اشتغال زنان در بخش گردشگری و توانمندسازی فرهنگی و اقتصادی آنان وجود دارد.

بوزرجمهری و همکاران (۱۳۹۷)، در پژوهشی تحت عنوان: «نقش گردشگری و توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توانمندسازی زنان روستایی»، به این نتایج دست یافتند که رابطه معناداری بین توسعه گردشگری با توانمندسازی اقتصادی و اجتماعی وجود دارد. مهم‌ترین انگیزه فعالیت زنان روستایی در این حوزه، کسب درآمد، استقلال مالی، سطح زندگی خود و خانوار و مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی بود.

پلنو (۲۰۰۶)، در پژوهشی تحت عنوان: «نقش پروژه‌های گردشگری در توانمندسازی زنان جامعه محلی» به این نتایج دست یافتند که با افزایش آگاهی جوامع محلی و مسئولان دولتی نسبت به حفاظت از ظرفیت‌های طبیعی، اکولوژها نقش مهمی ایفا می‌کنند، زیرا با توسعه گردشگری در مناطق طبیعی، ارائه خدمات اقامتگاهی می‌تواند مانع آسیب رساندن گردشگران به محیط زیست شود.

دوهان (۲۰۰۸)، در پژوهشی «به بررسی اکوتوریسم در کشور بوتان» پرداخته و ضمن مطالعاتی بر روی تعداد گردشگران طبیعت بین سال‌های ۱۹۹۶ تا ۲۰۰۷ نقش جوامع محلی و روستایی را در دستیابی به خوشبختی ناخالص ملی پراهمیت برشمرده است. جیانگ (۲۰۰۸)، در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود، با هدف تلاش برای «تجزیه و تحلیل پتانسیل اکوتوریسم به عنوان یک راهکار برای توسعه پایدار که تنها به فرصت‌های طبیعت محور وابسته نیست»، نشان داد که مقررات و آیین‌نامه‌های مؤثر و برنامه‌های از پیش تعیین شده نقش مهمی در پایدارسازی اکوتوریسم بازی می‌کند.

کوماری و همکاران (۲۰۱۰)، در پژوهشی تحت عنوان: «پهنه‌بندی فعالیت‌های اکوتوریستی در غرب ایالت سی کیم در کشور هندوستان»، از چند شاخص مهم همچون: پراکندگی حیات وحش، بوم‌شناختی، تنوع اکولوژیکی و خاصیت انعطافی محیط

استفاده کرده و ضمن تلفیق لایه‌های مد نظر در محیط GIS با استفاده از روش AHP به ارزیابی پتانسل اکوتوریسمی این ناحیه پرداخته و پتانسیل‌های موجود را در چهار سطح بسیار زیاد، زیاد، متوسط و کم مشخص کرده‌اند. ریکا (۲۰۱۵)، در پژوهشی تحت عنوان: «نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توسعه پایدار گردشگری کشور کنیا» به این نتایج دست یافتند که پروژه‌های اکوتوریسم به فرآیند اجتماعی شدن زنان و بهبود روابط انسانی زنان محلی و همچنین توانمندسازی آن‌ها انجامیده است. سرنیاری و همکاران (۲۰۱۶)، در مقاله‌ای تحت عنوان: «مناطق حفاظت‌شده خصوصی: توسعه اکوتوریسم و اثرات آن در رفاه مردم محلی: مطالعه موردی: جنوب شیلی، به این نتایج دست یافتند که اثرات اجتماعی و پیامدهای PPA تسهیل‌کننده توسعه اکوتوریسم است.

۳- مبانی نظری

مفهوم اکوتوریسم (بوم‌گردی)

یکی از اشکال مختلف توریسم که امروزه جایگاه ممتازی در عرصه جهانی پیدا کرده، توریسم متکی بر طبیعت و جذابیت‌های طبیعی مناطق جغرافیایی است که به اکوتوریسم (طبیعت گردی) موسوم شده است. اسامی دیگر این نوع گردشگری عبارت‌اند از: گردشگری سبز، گردشگری دلسوزانه، گردشگری ملایم و گردشگری اکولوژیکی (Stefanica and Valvian- Gomez, 2010, 480).

طبق تعریف سازمان ایران‌گردی: «طبیعت‌گردی یا همان اکوتوریسم هر نوع گردشگری است که به طبیعت مرتبط باشد، به‌طوری که انگیزه اصلی در این نوع گردشگری، بهره بردن از جذابیت‌های طبیعی یک منطقه، شامل ویژگی‌های فیزیکی و فرهنگ بومی است و توریست پس از مشاهده جذابیت‌ها بدون اینکه خللی در آن وارد یا آن را تخریب کند، محل را ترک می‌کند». بدین ترتیب ضمن بهره‌گیری از فرهنگ، سوابق تاریخی و نمونه‌های طبیعی منطقه، حفظ و احترام به طبیعت، فرصت‌های اقتصادی و درآمدزایی نیز برای مردم محلی ایجاد می‌شود و زمینه حفظ و حمایت جدی‌تر از جذابیت‌ها با منابع مالی تازه‌تر فراهم می‌آید (زارع مهرجردی و ضیاء آبادی، ۱۳۹۲، ۱۲۴). اکوتوریسم رویکرد جدید گردشگری در طبیعت بوده که در سال‌ها اخیر مطرح شده است. این نوع از گردشگری در قرن بیست‌ویکم چنان اهمیتی دارد که سازمان ملل متحد قرن حاضر را قرن اکوتوریسم نامیده است؛ همچنین، اکوتوریسم یک راه پایدار برای توسعه مناطق با منابع گردشگری فراوان شمرده می‌شود (جونگ، ۲۰۱۴، ۲).

اکوتوریسم از انواع گردشگری مسئولانه است که هدف اصلی آن حفاظت از محیط زیست است. این الگوی فضایی، دربرگیرنده گونه‌های متفاوتی از گردشگری شامل: گردشگری زیست محیطی، گردشگری دریایی، گردشگری ورزشی، گردشگری صید و شکار و نظایر این‌هاست (پاپلی یزدی و سیقایی، ۱۳۸۵، ۲۱۶). به اعتقاد گودوین، گردشگری مبتنی بر طبیعت شامل همه انواع گردشگری متمرکز، گردشگری با انگیزه‌های هیجان‌طلبی و گردشگری با پیامدهای خفیف که در آن‌ها، انگیزه اصلی بهره‌برداری از طبیعت وحشی و دست‌نخورده همراه با گونه‌ها و زیستگاه‌های جانوری، سیماهای طبیعی و رودخانه‌های جذاب و تماشایی است، می‌شود (گودوین، ۱۹۹۵، ۱۳۰). اکوتوریسم نیز می‌تواند یک سفر مسئولانه به مناطق طبیعی که از آسیب رساندن به محیط جلوگیری می‌کند و منافع مردم محلی را تأمین می‌کند، تعریف شود (Seba, 2010, 27). (Bunruamkaew and Murayama, 2011, 270).

به دلیل اهداف متعددی که اکوتوریسم به دنبال دستیابی به آنهاست و تعاریف متعددی از اکوتوریسم در سطح دنیا ارائه شده است، اکوتوریسم از نظر بازار کار نوعی جهانگردی طبیعت‌گرا تعریف شده است، ولی از سال ۱۹۹۰ به بعد، از سوی NGOها، کارشناسان و دانشگاهیان، به عنوان ابزاری به منظور حصول توسعه پایدار مطرح و مطالعه و بررسی شده است، بنابراین عبارت اکوتوریسم از یک سو به مفهومی اشاره می‌کند که تحت برخی اصول و قوانین قرار دارد و از سوی دیگر، به یک بخش خاص از بازار کار می‌پردازد. مؤسسه بین‌المللی اکوتوریسم در سال ۱۹۹۱ یکی از اولین تعاریف اکوتوریسم را ارائه داد که عبارت است: «اکوتوریسم یک مسافرت مسئولانه به مناطق طبیعی است که محیط زیست را حفظ و زندگی راحت مردم محلی را تثبیت می‌کند». IUCN نیز در سال ۱۹۹۶ اکوتوریسم را چنین تعریف کرد: «اکوتوریسم یک مسافرت و دیدار زیست محیطی مسئولانه به مناطق طبیعی دست‌نخورده بوده و هدف آن لذت بردن و استفاده از طبیعت است که باعث تقویت حفاظت منابع شده، دارای تأثیرات منفی اندک است و باعث فعال شدن جمعیت‌های محلی می‌شود که از نظر اجتماعی و اقتصادی برای آنان مفید است».

اصول زیربنایی در بوم‌گردی

در بوم‌گردی انگیزه اصلی مسافرت به طبیعت، مشاهده جذابیت‌های طبیعی یک منطقه، شامل: ویژگی‌های فیزیکی و فرهنگ بومی است و بوم‌گرد (اکوتوریست) پس از مشاهده جذابیت‌ها، بدون اینکه خللی در آنها ایجاد کند و به تخریب آنها بپردازد، محل را ترک می‌کند و به دیگر علاقه‌مندان اجازه می‌دهد که از آن جذابیت‌ها استفاده کنند (زاهدی، ۱۳۸۲، ۹۳). در واقع، در بوم‌گردی استمرار از منافع بلندمدت مطرح است که در این رابطه افزایش مشارکت افراد محلی (جامعه میزبان)، حفظ یکپارچگی و انسجام فرهنگی و همبستگی اجتماعی و احترام به فرهنگ بومی، سازگاری برنامه‌های گردشگری پایدار با دیگر برنامه‌ریزی‌های محلی، منطقه‌ای و ملی نیز از دیگر ویژگی‌ها و اهداف این نوع از گردشگری توصیف شده است (الونی و دهدشی، ۱۳۷۳، ۸۳). در این زمینه، مدیریت گردشگری پایدار می‌تواند پاسخی مناسب به استفاده نادرست از منابع طبیعی و انسانی باشد. در این راستا، باید توجه کرد که گردشگری پایدار رویکردی علیه رشد نیست، بلکه محور تأکید آن، اعمال محدودیت بر رشد است، به گونه‌ای که گردشگری در چارچوب این محدودیت‌ها ساماندهی شود (تولایی، ۱۳۸۶، ۱۴۶).

بوم‌گردی روستایی گونه‌ای از گردشگری است که منجر به نزدیکی مردمان شهری و روستایی در یک فضای مهربانی و صفا، تماشای مناظر و کنجکاوای در طبیعت، مشاهده تنوع زیستی، آشنا شدن با فرهنگ و آداب و رسوم حاکم بر نواحی طبیعی و روستایی می‌شود (رضوانی، ۱۳۸۷: ۲۲). این گونه از گردشگری با اهداف چندجانبه، یعنی حفاظت از محیط زیست، احترام به جوامع محلی و ارتقاء مؤلفه‌های فرهنگی جامعه میزبان سروکار دارد.

در واقع بوم‌گردی روستایی زیرمجموعه‌ای از گردشگری پایدار است (Drums and Moore, 2009, 1). از این رو، در مناطق روستایی که دارای منابع طبیعی، چشم‌انداز بکر زیبا، میراث فرهنگی و طبیعی هستند، بوم‌گردی روستایی می‌تواند راهی برای رهایی از وابستگی از اقتصاد تک‌محصولی بر پایه کشاورزی باشد، زیرا اکوتوریسم روستایی (بوم‌گردی)، عامل ایجاد فرصت‌های کارآفرینی متعددی به لحاظ رشد و توسعه اقتصادی و اجتماعی و همچنین زیست محیطی است، به همین دلیل روستاییان برای بهبود وضعیت اقتصادی جوامع روستایی خود باید ابتکار عمل به خرج دهند و از طریق گردشگری و فعالیت در زمینه بوم‌گردی منبع درآمد مناسب و قابل ملاحظه‌ای را برای خود فراهم کنند (طهماسبی و مجیدی، ۱۳۸۴)، زیرا ماهیت کارآفرینانه بوم‌گردی در نواحی روستایی آن را به منبع اصلی درآمد، اشتغال، رشد بخش خصوصی، توسعه ساختارهای زیربنایی و روابط و پیوندهای فرهنگی، توسعه اجتماعی، حفاظت از محیط زیست و میراث طبیعی بدل کرده است که البته بر اساس شرایط اکوتوریستی و قابلیت‌های جذب گردشگر متفاوت است. همچنین بوم‌گردی روستایی تأثیر مهمی بر افزایش اشتغال

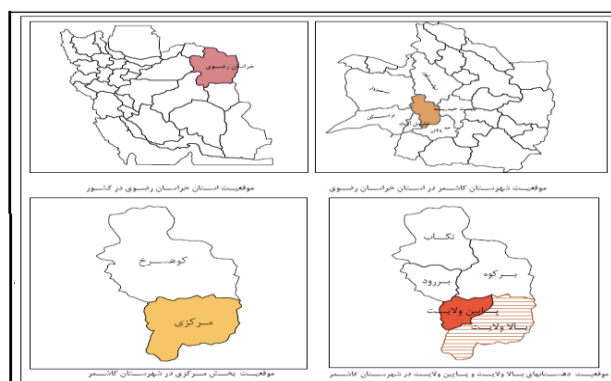
درآمدهای مبتنی بر مکان اقامتی، تماشای چشم‌اندازهای طبیعی دارد و به دو صورت مستقیم و غیرمستقیم در رشد و توسعه اقتصادی روستاها تأثیر می‌گذارد (سجاسی و افتخاری، ۱۴۹۰: ۱۳۹۵).

بنابراین با توجه به اینکه امروزه بوم‌گردی یکی از اشکال گردشگری پایدار است، این صنعت می‌تواند به‌عنوان یک رویکرد جدید برای توسعه هم‌زیستی انسان و اجتماع به‌شمار آید که با محیط طبیعی به‌منظور بهره‌وری پایداری اقتصادی با رهیافت اقتصاد اکولوژیکی در توسعه مناطق روستایی جایگاه چشمگیری یافته است. از این رو، مناطق روستایی به‌واسطه وضعیت جغرافیایی و زیست محیطی از ظرفیت تبدیل‌پذیر به جاذبه‌های گردشگری به‌شمار می‌رود و برای مناطق کمتر توسعه‌یافته که دارای جاذبه و تنوع زیستی غنی‌ای هستند، با نوع‌آوری و ابداع و سرمایه‌گذاری در این بخش می‌توانند به جذب گردشگر بپردازند که ضمن رونق اقتصادی محلی این مناطق، به رشد فرهنگی و اشتغال‌زایی آن می‌انجامد (همان: ۱۲۲، ۱۲۱).

۴- موقعیت منطقه مورد مطالعه

شهرستان کاشمر با وسعت ۳۳۵۱/۶ کیلومتر مربع معادل ۲/۹ در صد وسعت استان و در مدار جغرافیایی ۳۵ درجه و ۱ دقیقه تا ۳۵ درجه و ۵۲ دقیقه عرض شمالی از خط استوا و ۵۸ درجه و ۷ دقیقه تا ۵۸ درجه و ۴۷ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ و در مرکز استان قرار دارد. این شهرستان از شمال و شمال غربی با شهرستان‌های نیشابور، سبزوار و بردسکن از شرق و شمال شرقی با شهرستان تربت حیدریه، از غرب با شهرستان خلیل‌آباد و از جنوب و جنوب غربی با شهرستان گناباد هم‌جوار است (برنامه و بودجه، جلد سوم، ۱۳۹۵: ۱۶۵). بر اساس آخرین تقسیمات کشوری شهرستان کاشمر در پایان سال ۱۳۹۵، دارای ۲ شهر، ۲ بخش، ۵ دهستان، ۴۸۳ روستا، ۶۳ روستای دارای سکنه و دارای ۵۴ روستای بیش از ۲۰ خانوار است. فاصله این شهرستان تا مرکز استان ۲۲۸ کیلومتر است؛ همچنین بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ شهرستان کاشمر دارای ۵۲۷۷۸ خانوار و ۱۶۸۶۶۴ نفر جمعیت بوده که ۱۰۷۹۶۹ نفر در مناطق شهری و ۶۰۶۹۵ نفر در روستا زندگی می‌کنند (برنامه و بودجه، جلد سوم، ۱۳۹۵: ۱۶۷).

بنابراین منطقه مورد مطالعه، به‌دلیل داشتن پتانسیل‌های فراوان طبیعی و انسانی در زمینه کشاورزی، گردشگری و صنایع دستی (قالی‌بافی) می‌تواند یکی از قطب‌های مهم (کشاورزی، گردشگری و صنایع دستی) در سطح استان و ملی باشد، ولی متأسفانه در سال‌های اخیر به‌دلیل ناپایداری شرایط اکولوژیکی از جمله: خشک‌سالی‌های اخیر و پیامدهای ناشی از آن از جمله: کمبود آب، پایین رفتن سطح چاه‌ها، استفاده نکردن از شیوه‌های مدرن آبیاری، یکپارچه‌سازی نکردن اراضی و همچنین نبود نگرش کارآفرینانه در برنامه‌های توسعه در جامعه روستایی، استعدادها و خلاقیت‌های انسانی و منابع طبیعی (کشاورزی، گردشگری و صنایع دستی) در روستاهای این شهرستان رشد چندانی نداشته است.

شکل (۱): موقعیت دهستان‌های شهرستان کاشمر در استان خراسان رضوی

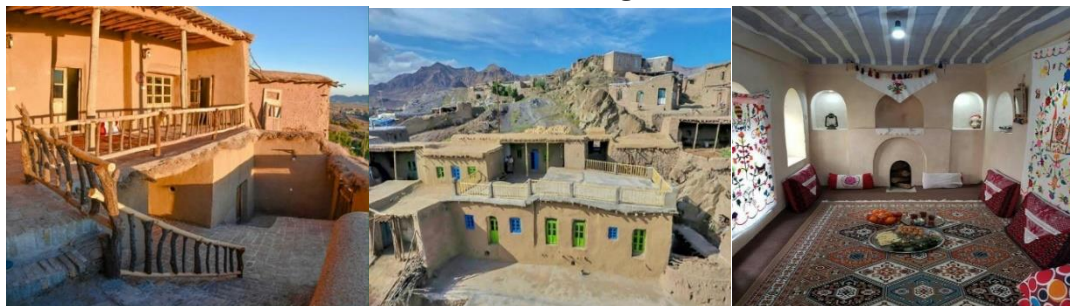
۵- روش تحقیق

روش تحقیق مورد استفاده در این مطالعه بر اساس تقسیم‌بندی‌های موجود، از لحاظ هدف، تحقیق کاربردی و به لحاظ ماهیت به عنوان تحقیق توصیفی - تحلیلی است. پس از تحلیل و بررسی مبانی نظری و پیشینه تحقیق، بر اساس مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای و استخراج شاخص‌ها، پرسش‌نامه طراحی شد و لذا پرسش‌نامه پژوهش حاضر محقق ساخته بوده و بر اساس طیف لیکرت (کمترین نمره ۱ و بیشترین نمره ۵) بوده است. بدین منظور بر اساس نمونه‌گیری هدفمند ۲۰۰ نفر از زنان خانوار در روستاهای شهرستان کاشمر که اقامتگاه‌های بوم‌گردی در آن‌ها احداث شده است، انتخاب شدند. روایی محتوایی پرسش‌نامه به‌دست آمد و اعتبار آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای پرسش‌نامه ۰/۷۶۵ به‌دست آمد. در نهایت، در محیط نرم‌افزار SPSS، از آزمون تی تک نمونه‌ای و آزمون کای اسکور جهت بررسی نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توسعه وضعیت اقتصادی زنان روستایی استفاده شده است. در ادامه نیز، به‌منظور بررسی نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر توسعه وضعیت اجتماعی زنان روستایی رگرسیون چندگانه به روش گام به گام مورد استفاده قرار گرفته است، همچنین به‌منظور بررسی نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توسعه وضعیت فرهنگی زنان روستایی آزمون رگرسیون چندگانه لحاظ شد.

جدول (۱): اقامتگاه‌های بوم‌گردی روستایی شهرستان کاشمر

نام اقامتگاه	نام و نام خانوادگی بهره‌بردار	آدرس	ظرفیت	تعداد اتاق
باغدشت	آزاده زارعی	کاشمر- ریوش	۴۰	۸
چشمه نقره	حمیده محمودیان	کاشمر- کوهسرخ- روستای طرق	۵۰	۸
بادام	مهدیه عبدالله پور	کاشمر- کوهسرخ- روستای ایور	۴۰	۶
تسگل	وجیهه فرهمند	کاشمر - روستای فروتقه	۵۰	۶
بی بی لعبا	عطیه رضازاده	کاشمر- کوهسرخ- روستای کریز	۶۵	۹
رمضان بیگ	حسین نخعی	کاشمر- روستای قوژد	۴۴	۷
اولنگ	امید امینی مقدم	کاشمر- کوهسرخ- روستای نامق	۳۰	۶

منبع: <http://kashmar.razavichto.ir/>

شکل ۲) تصاویر اقامتگاه‌های بوم‌گردی به ترتیب از راست به چپ (باغدشت، چشمه‌نقره، بادم، تنسگل، بی‌بی لعبا، رمضان بیگ، اولنگ)

۶- یافته‌های توصیفی

در این قسمت سن، جنس و تحصیلات زنانی که در بین آن‌ها پرسش‌نامه نمونه توزیع و تکمیل شده، آورده شده است. از لحاظ ترکیب سنی پاسخ‌گویان در ۴ گروه سنی طبقه‌بندی شده‌اند، ۵۶/۵ درصد از افراد پرسش‌شونده در گروه سنی ۳۱-۴۰ سال، ۲۵ درصد پاسخ‌گویان در گروه سنی ۴۱-۵۰ سال، ۱۲/۵ درصد بین ۵۱-۶۰ سال، ۶ درصد از پاسخ‌گویان در گروه سنی بیش از ۶۰ سال قرار گرفتند. در بین پاسخ‌گویان ۸۱/۵ درصد پاسخ‌گویان متأهل و ۱۸/۵ درصد پاسخ‌گویان مجرد بودند. از نظر میزان تحصیلات پاسخ‌گویان، ۵۶ درصد تحصیلات دیپلم، ۲۵ درصد تحصیلات فوق‌دیپلم، ۱۲/۵ درصد تحصیلات لیسانس و ۶/۵ درصد تحصیلات فوق لیسانس و بالاتر بودند و همچنین ۶۷/۵ درصد پاسخ‌گویان خانه‌دار، ۲۱/۵ درصد شاغل و تنها ۶ درصد بازنشسته بودند.

جدول (۲): یافته‌های توصیفی

گزینه‌ها	فراوانی	درصد
سن		
۳۱-۴۰	۱۱۳	۵۶/۵
۴۱-۵۰	۵۰	۲۵
۵۱-۶۰	۲۵	۱۲/۵
بالاتر از ۶۰	۱۲	۶
تأهل		
مجرد	۳۷	۱۸/۵
متأهل	۱۶۳	۸۱/۵
میزان تحصیلات		
دیپلم	۱۱۲	۵۶
فوق دیپلم	۵۰	۲۵

لیسانس	۲۵	۱۲/۵
فوق لیسانس و بالاتر	۱۳	۶/۵
وضعیت شغلی		
خانه دار	۱۳۵	۶۷/۵
شاغل	۵۳	۲۶/۵
بازنشسته	۱۲	۶

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

۷- یافته‌های تحلیلی

بررسی تأثیر اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توسعه وضعیت اقتصادی زنان روستایی

به‌منظور بررسی تأثیر اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توسعه وضعیت اقتصادی زنان روستایی با استفاده از نرم‌افزار SPSS از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شد. با توجه به افزایش و کاهش میزان تأثیر اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توسعه وضعیت اقتصادی زنان روستایی از آزمون T تک نمونه‌ای بهره گرفته شد که در ذیل به‌طور کامل توضیح داده شده است.

جدول (۳): بررسی میزان تأثیر اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توسعه وضعیت اقتصادی زنان روستایی

حد متوسط (۳): میانگین فرضی					
شاخص‌ها		میانگین	T	معناداری (۲) (دامنه)	فاصل اطمینان تفاوت ۰/۹۵
					بالا پایین
افزایش درآمد و استقلال مالی زنان		۴/۰۰	۴۷/۲۳۷	۰/۰۰۰	۴/۱۷ ۳/۸۳
افزایش فرصت‌های شغلی برای زنان		۴/۰۱	۵۲/۶۱۱	۰/۰۰۰	۴/۱۶ ۳/۸۶
ایجاد تنوع درآمد در خانواده		۳/۷۹	۴۶/۶۲۱	۰/۰۰۰	۴/۱۳ ۳/۷۹
افزایش پس‌انداز زنان		۴/۰۰	۵۱/۶۶۱	۰/۰۰۰	۴/۱۵ ۳/۸۵
سرمایه‌گذاری زنان در زمینه فعالیت گردشگری		۳/۶۹	۳۶/۹۶۷	۰/۰۰۰	۳/۸۹ ۳/۴۹
توانایی زنان در بازپرداخت وام		۴/۱۰	۴۷/۳۶۶	۰/۰۰۰	۴/۲۷ ۳/۹۹
رونق اقتصادی و بازار فروش محصولات		۴/۰۸	۵۳/۵۱۸	۰/۰۰۰	۴/۲۰ ۳/۹۵
رونق و احیاء صنایع دستی بومی روستا		۳/۹۱	۴۳/۱۳۷	۰/۰۰۰	۴/۰۹ ۳/۷۳
اشتغال فصلی و موقت برای سایر اعضای خانواده		۴/۰۸	۵۳/۵۱۸	۰/۰۰۰	۴/۲۰ ۳/۹۵
اشتغال سایر زنان روستا		۴/۱۴	۵۲/۶۳۱	۰/۰۰۰	۴/۲۹ ۴/۱۴
تأمین مخارج زندگی و کاهش فقر در بین زنان		۳/۸۱	۴۱/۷۲۷	۰/۰۰۰	۳/۹۹ ۳/۶۳
افزایش فعالیت‌های مرتبط با کشاورزی در بین زنان		۴/۰۵	۶۰/۹۹۸	۰/۰۰۰	۴/۱۸ ۳/۹۲
افزایش ابتکار زنان در انجام کارهای جدید در رابطه با گردشگری		۴/۱۶	۵۱/۲۳۱	۰/۰۰۰	۴/۳۲ ۴/۰۰
افزایش توانایی زنان در مواجهه با مشکلات و سختی‌ها		۳/۶۱	۴۳/۵۳۹	۰/۰۰۰	۳/۷۸ ۳/۴۵

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

همان‌طور که در جدول فوق ملاحظه می‌شود، در تمامی شاخص‌های مطرح شده، میانگین به‌دست آمده بیشتر از حد متوسط عدد ۳ است، بنابراین میزان تأثیر اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر توسعه وضعیت اقتصادی زنان زیاد است.

جدول (۴): نتایج آزمون کای اسکویر برای تعیین تأثیر و ارتباط بین اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توسعه وضعیت اقتصادی زنان روستایی

متغیرهای وضعیت اقتصادی	کای اسکویر	وی کرامرز	سطح معناداری
افزایش درآمد و استقلال مالی زنان	۳۸/۴۴	۰/۶۹۳	۰/۰۰۰
افزایش فرصت‌های شغلی برای زنان	۲۸/۳	۰/۵۹۵	۰/۰۰۰
ایجاد تنوع درآمد در خانواده	۲۶/۸۹	۰/۵۸۰	۰/۰۰۱
افزایش پس‌انداز زنان	۲۵/۸۷	۰/۵۶۰	۰/۰۰۰
سرمایه‌گذاری زنان در فعالیت گردشگری	۲۴/۷۶	۰/۵۵۴	۰/۰۰۰
توانایی زنان در بازپرداخت وام	۲۳/۵۴	۰/۶۷۳	۰/۰۰۱
رونق اقتصادی و بازار فروش محصولات	۱۴/۶۷	۰/۱۶۵	۰/۰۰۳
رونق و احیاء صنایع دستی بومی روستا	۱۲/۳۲	۰/۱۳۵	۰/۰۰۲
اشتغال فصلی و موقت برای سایر اعضای خانواده	۲۶/۷۷	۰/۶۲۱	۰/۰۰۰
اشتغال سایر زنان روستا	۲۶/۹۸	۰/۶۸۲	۰/۰۰۰
تأمین مخارج زندگی و کاهش فقر در بین زنان	۲۶/۸۸	۰/۶۵۲	۰/۰۰۰
افزایش فعالیت‌های مرتبط با کشاورزی زنان	۲۵/۵۶	۰/۶۲۱	۰/۰۰۰
افزایش ابتکار زنان در امور مرتبط با گردشگری	۲۲/۷۸	۰/۵۸۹	۰/۰۰۰
افزایش توانایی زنان در مواجهه با مشکلات	۲۶/۷۸	۰/۶۱۴	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

همچنین نتایج آزمون کای اسکویر جهت تعیین تأثیر و ارتباط بین اقامتگاه‌های بوم‌گردی و توسعه وضعیت اقتصادی زنان روستایی با توجه به جدول (۴)، با مقدار کای اسکویر به‌دست آمده در تمامی متغیرها و سطح معناداری به‌دست آمده ۰/۰۰۰، نشان از ارتباط معنادار و مثبت بین اقامتگاه‌های بوم‌گردی و توسعه وضعیت اقتصادی زنان روستایی است.

۸- بررسی نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر توسعه وضعیت اجتماعی زنان روستایی

در ادامه، به‌منظور بررسی نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر توسعه وضعیت اجتماعی زنان روستایی از رگرسیون چندگانه به روش گام‌به‌گام استفاده شده است. متغیر مستقل با متغیر وابسته دارای رابطه معناداری در سطح $P=0/05$ است.

جدول (۵): نتایج حاصل از رگرسیون چندگانه با ورود وضعیت اجتماعی زنان روستایی به معادله

متغیرهای وضعیت اجتماعی	R	R^2	R^2 تعدیل شده	سطح معناداری F
افزایش احترام به زنان و احساس رضایت از زندگی در روستا	۰/۱۳۴	۰/۱۸۹	۰/۱۸۹	۰/۰۹۸
افزایش توان زنان در کمک‌رسانی به اطرافیان	۰/۱۴۵	۰/۱۶۵	۰/۱۹۸	۰/۰۹۳
افزایش اعتماد و همکاری زنان (مشارکت) در زمینه فعالیت‌های (پخت‌وپز و صنایع دستی و...) اقامتگاه	۰/۱۶۷	۰/۱۹۸	۰/۱۵۴	۰/۰۸۷

۰/۰۸۶	۰/۱۹۸	۰/۱۵۴	۰/۱۸۸	ارتقاء کیفیت زندگی زنان
۰/۰۰۰	۰/۶۷۸	۰/۵۴۳	۰/۸۳۲	ایجاد حس رضایت از وضعیت زندگی در روستا
۰/۰۰۰	۰/۵۸۷	۰/۶۳۴	۰/۷۲۳	افزایش تعامل با سایر زنان روستا در حل مشکلات روستا
۰/۰۰۰	۰/۶۸۵	۰/۷۴۳	۰/۷۵۴	افزایش همفکری و همکاری زنان در زمینه گردشگری
۰/۰۰۰	۰/۷۴۳	۰/۷۸۴	۰/۸۲۱	افزایش همدلی و کاهش اختلافات در بین زنان روستا
۰/۰۰۰	۰/۸۴۳	۰/۷۳۲	۰/۷۵۴	افزایش حضور زنان در مکان‌های عمومی
۰/۰۰۰	۰/۵۳۲	۰/۵۶۷	۰/۶۷۸	افزایش کارهای گروهی و بیان ایده‌ها و نظرات در جمع
۰/۰۰۰	۰/۷۸۹	۰/۶۵۳	۰/۵۴۳	افزایش اعتماد به نفس زنان و تصمیم‌گیری در امور خانواده

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

در ادامه نیز، به منظور بررسی تأثیر نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر توسعه وضعیت فرهنگی زنان روستایی از رگرسیون چندگانه به روش گام به گام استفاده شده است. متغیر وابسته با متغیر مستقل دارای رابطه معناداری در سطح $P=0/05$ است.

جدول (۶): مقدار تصحیح شده رگرسیون

Mode	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
۱	۰/۶۸۲	۰/۶۲۳	۰/۶۵۹	۰/۵۶۴

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

در جدول (۶)، مقدار R^2 ، R ، و همچنین R^2 تصحیح شده را نشان داده، که میزان R^2 نشان می‌دهد که چه مقدار از کل تنوع واریانس متغیر Y توسط متغیرهای X توجیه شده است. در این قسمت از پژوهش، این مقدار ۰/۶۸۲ است که رقم چشمگیری است.

جدول (۷): تجزیه واریانس رگرسیون

Model	Sum of Squares	F	Sig
Regression	۲/۵۶۴	۲/۴۵۶	۰/۰۰۰
Residual	۱۰/۳۲۵		
Total	۱۰/۵۶۷		

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

در جدول (۷)، تجزیه واریانس رگرسیون را نشان می‌دهد. در این جدول، میزان F مدل رگرسیون برابر ۲/۴۵۶ و احتمال معنی‌داری آن برابر ۰/۰۰۰، گویای وجود ارتباط معنادار بین متغیر مستقل و وابسته را نشان می‌دهد. یعنی تأثیر مثبت گردشگری بر وضعیت اقتصادی زنان روستایی.

جدول (۸): نتایج حاصل از رگرسیون چندگانه

sig	t	Beta	شاخص‌ها
۰/۰۰۰	۱/۷۸۶	۰/۱۵۲	شناخت جاذبه‌های گردشگری و معرفی آن‌ها به گردشگران
۰/۰۰۰	۱/۶۷۸	۰/۱۶۷	علاقه زنان به منظور شرکت در کلاس‌های آموزشی گردشگری
۰/۰۰۰	۱/۸۷۵	۰/۱۸۲	افزایش تمایل زنان به ادامه تحصیل
۰/۰۰۰	۱/۷۸۹	۰/۱۷۶	افزایش تمایل زنان به شرکت در جلسات روستا
۰/۰۰۰	۲/۷۴۳	۰/۵۳۲	افزایش تعامل زنان با شورا و دهیاری

افزایش عضویت زنان در تعاونی روستا	۰/۶۷۸	۲/۷۸۲	۰/۰۰۰
افزایش تعامل زنان با مراکز حمایتی	۰/۶۷۸	۲/۷۸۹	۰/۰۰۰
افزایش اطلاعات از ظرفیت‌های روستا به منظور کار آفرینی	۰/۸۷۶	۲/۹۸۷	۰/۰۰۰
پذیرش مسئولیت‌های جدید زنان در روستا	۰/۷۵۴	۳/۹۸۴	۰/۰۰۰
افزایش اطلاعات شما از بازارهای فروش و نمایشگاه‌ها	۰/۷۲۱	۴/۶۵۴	۰/۰۰۰
افزایش آگاهی زنان از شیوه‌های گردشگری	۰/۶۸۲	۳/۷۸۶	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

یازده متغیر برای پیش‌بینی متغیر مستقل استفاده شدند. همان‌طور که در جدول شماره (۶) مشاهده می‌شود، در تمام شاخص‌های مطرح‌شده با ضریب Beta به‌دست آمده و سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵، گویای تأثیر زیاد نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توسعه وضعیت فرهنگی زنان روستایی است.

برای اطمینان از نتایج، برای هر یک از ابعاد توسعه (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)، از نظرات ۵ متخصص مرتبط با این موضوع استفاده شد. برای این کار، جدولی طراحی و در اختیار هر یک از متخصصان قرار گرفت تا ضرایب وزن‌دهی هر بعد را در بازه ۱ تا ۵ در مقابل آن بنویسند. برای تعیین وزن‌دهی نهایی و محاسبه ابعاد توسعه، بین این نظرات میانگین گرفته شد. برای تعیین وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی زنان روستایی مطابق پاسخ‌های طراحی‌شده با روش لیکرت (از مثبت‌ترین به منفی‌ترین پاسخ)، گزینه‌های ابعاد توسعه نیز به ترتیب خیلی زیاد، زیاد، تا حدودی، کم و خیلی کم است که در جدول (۹) آمده است.

جدول (۹): میانگین هر مولفه از نظر متخصصین (با استفاده از روش دلفی)

مولفه	متخصص شماره ۱	متخصص شماره ۲	متخصص شماره ۳	متخصص شماره ۴	متخصص شماره ۵	میانگین
اقتصادی	۳/۷	۳/۵	۴/۱	۲/۸	۴/۱	۳/۶۵
اجتماعی	۳/۶	۳/۳	۳/۶	۴/۶	۳/۷	۳/۱۰
فرهنگی	۳/۱۳	۳/۱۵	۳/۵۴	۲/۴۳	۲/۵۶	۳/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

همان‌طور که در جدول فوق ملاحظه می‌شود، در بین ابعاد توسعه، بیشترین نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در بُعد اقتصادی با میانگین ۳/۶۵، و کمترین نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در بُعد فرهنگی با میانگین ۳/۰۰ است؛ همچنین به منظور بررسی تفاوت معناداری بین نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توسعه وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی زنان روستایی از روند آماری تحلیل واریانس (F فیشِر) و با کمک مدل خطی عمومی تک‌متغیره استفاده شد. بدین ترتیب، برای همه ابعاد توسعه آزمون تحلیل واریانس انجام شده تا مشخص شود که اقامتگاه‌های بوم‌گردی در کدام یک از ابعاد مد نظر دارای تفاوت معناداری با یکدیگر هستند.

با توجه به نتایج به‌دست آمده در جدول تحلیل واریانس (جدول ۱۰) می‌توان نتیجه گرفت نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در بُعد اقتصادی و اجتماعی دارای اختلاف معنی‌داری است؛ لذا می‌توان چنین بیان کرد که اختلاف سطح عملکرد این نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در این ابعاد بر حسب تصادف نبوده، بلکه متغیر مستقل بر متغیرهای وابسته تأثیرگذار بوده است.

جدول (۱۰): مقادیر محاسبه شده با استفاده از تحلیل واریانس برای توسعه وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی زنان روستایی

وضعیت	واریانس	مجموع مربعات	میانگین مربعات	F	sig
-------	---------	--------------	----------------	---	-----

اقتصادی	بین گروهی	۲۷/۰۴۳	۹/۵۴۳	۱۲/۱۲۳	۰/۰۰۰
	درون گروهی	۱۳۲/۱۵۴	۰/۴۵۶		
	مجموع	۱۴۳/۱۲	-		
اجتماعی	بین گروهی	۴۵/۸۹۵	۱۳/۳۲۱	۱۱/۱۱۲	۰/۰۰۰
	درون گروهی	۱۶۵/۶۲۷	۰/۱۶۷		
	مجموع	۳۲۱/۵۲۲	-		
فرهنگی	بین گروهی	۱/۵۶۳	۰/۳۴۵	۰/۴۵۳	۰/۰۰۰
	درون گروهی	۲۰۱/۰۴۷	۱/۱۴۵		
	مجموع	۲۰۲/۸۹۹	-		

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

۹- نتیجه‌گیری

ماشینی شدن زندگی شهری و مسائل و مشکلات ناشی از آن، باعث گرایش مردم به استفاده از فضاهای طبیعی و بومی شده است که با فرهنگ و جغرافیای آن‌ها انطباق دارد. بسیاری از روستاها، به‌ویژه روستاهای دارای چشم‌اندازهای متنوع گردشگری در اواخر هفته و تعطیلات، شاهد حضور گردشگرانی هستند که مایل‌اند فارغ از هیاهوی زندگی پرتلاطم شهری، لحظاتی را در فضای آرام روستاها به‌سربرند که با حقیقت سرشت آدمی نزدیکی بیشتری دارد. حضور گردشگران در این دسته از روستاها، فرصت مغتنمی است تا علاوه بر فراهم کردن امکانات مدّ نظر آن‌ها، سطح خدمات روستایی افزایش یابد و بستر توسعه روستایی از طریق اقتصاد گردشگری شکل گیرد؛ البته باید فضای روستا را به‌گونه‌ای مدیریت کرد تا کمترین آسیب متوجه محیط زیست آنجا شود و رشد و تعالی پایدار آن‌ها را دربرداشته باشد. اقامتگاه‌های بوم‌گردی به‌عنوان یکی از گونه‌های گردشگری، با ایجاد فرصت‌های شغلی برای ساکنان محلی امکان توسعه روستایی را فراهم می‌کند. در واقع، یکی از تمهیدات جالب و جدید توسعه گردشگری روستایی، ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی است که نقش مهمی در توسعه وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی زنان روستایی ایفا می‌کند، لذا در پژوهش حاضر به بررسی تأثیر اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توسعه وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی زنان روستایی در شهرستان کاشمر پرداخته شده است. نتایج تحقیق نشان داد:

به‌منظور بررسی تأثیر اقامتگاه‌های بوم‌گردی در وضعیت اقتصادی زنان روستایی با استفاده از نرم‌افزار SPSS از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شده است. نتایج نشان داد، در تمامی شاخص‌های مطرح شده، میانگین به‌دست آمده بیش از حد متوسط عدد ۳ است، بنابراین میزان تأثیر اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر توسعه وضعیت اقتصادی زنان زیاد است؛ همچنین نتایج آزمون کای اسکویر برای تعیین تأثیر و ارتباط بین اقامتگاه‌های بوم‌گردی و توسعه وضعیت اقتصادی زنان روستایی، با مقدار کای اسکویر به‌دست آمده در تمامی متغیرها و سطح معناداری به‌دست آمده ۰/۰۰۰، نشان از ارتباط معنادار و مثبت بین اقامتگاه‌های بوم‌گردی و توسعه وضعیت اقتصادی زنان روستایی است. در ادامه نیز، به‌منظور بررسی نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر توسعه وضعیت اجتماعی زنان روستایی از رگرسیون چندگانه به روش گام‌به‌گام استفاده شده است. متغیر مستقل با متغیر وابسته دارای رابطه معناداری در سطح $P=0/05$ است. در ادامه به‌منظور بررسی تأثیر نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر توسعه وضعیت فرهنگی زنان روستایی از رگرسیون چندگانه به روش گام‌به‌گام استفاده شده است. متغیر وابسته با متغیر مستقل دارای رابطه معناداری در سطح $P=0/05$ هستند.

همچنین به منظور ارتباط بین اقامتگاه‌های بوم‌گردی و توسعه وضعیت فرهنگی زنان روستایی، یازده متغیر برای پیش‌بینی متغیر مستقل استفاده شدند. نتایج نشان داد در تمام شاخص‌های مطرح‌شده با ضریب Beta به‌دست آمده و سطح معناداری به‌دست آمده کمتر از ۰/۰۵، گویای تأثیر زیاد نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توسعه وضعیت فرهنگی زنان روستایی است.

برای اطمینان از نتایج، برای هر یک از ابعاد توسعه (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)، از نظرات ۵ متخصص مرتبط با این موضوع استفاده شد. برای این کار، جدولی طراحی و در اختیار هر یک از متخصصان قرار گرفت تا ضرایب وزندهی هر بعد را در بازه ۱ تا ۵ در مقابل آن بنویسند. در نهایت، برای تعیین وزندهی نهایی و محاسبه ابعاد توسعه، بین این نظرات میانگین گرفته شد. برای تعیین وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی زنان روستایی مطابق پاسخ‌های طراحی‌شده با روش لیکرت (از مثبت‌ترین به منفی‌ترین پاسخ)، گزینه‌های ابعاد توسعه نیز به ترتیب خیلی زیاد، زیاد، تا حدودی، کم و خیلی کم است. نتایج نشان داد، در بین ابعاد توسعه، بیشترین نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در بعد اقتصادی با میانگین ۳/۶۵، و کمترین نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در بعد فرهنگی با میانگین ۳/۰۰، به خود اختصاص داده‌اند. در نهایت، به منظور بررسی تفاوت معناداری بین نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توسعه وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی زنان روستایی از روند آماری تحلیل واریانس (F فیشر) و با کمک مدل خطی عمومی تک متغیره، استفاده شد. بدین ترتیب برای همه ابعاد توسعه آزمون تحلیل واریانس انجام شده تا مشخص شود که اقامتگاه‌های بوم‌گردی در کدام یک از ابعاد مورد نظر دارای تفاوت معناداری با یکدیگر هستند.

با توجه به نتایج به‌دست آمده می‌توان نتیجه گرفت نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در بعد اقتصادی و اجتماعی دارای اختلاف معنی‌داری است؛ لذا می‌توان گفت که اختلاف سطح عملکرد اقامتگاه‌های بوم‌گردی در این ابعاد احتمالاً بر حسب تصادف نیست، یعنی متغیر مستقل بر روی متغیرهای وابسته مکان مورد مطالعه دارای اثر است.

از نتایج این پژوهش می‌توان تحلیل کرد که رونق مراکز بوم‌گردی در منطقه بر حضور فعال زنان در فعالیت‌های اجتماعی، به‌ویژه تولید صنایع‌دستی بومی اثرگذار بوده است. ایجاد انگیزه در زنان برای مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی مرتبط با گردشگری، از دیگر آثار مثبت رونق مراکز بوم‌گردی در این روستاها بوده است، همچنین نکته جالب توجه این پژوهش آن است که آثار اجتماعی بوم‌گردی، برای نمونه نقش بوم‌گردی در ایجاد همبستگی میان ساکنان یا افزایش توانمندی محلی، به‌صورت مستقیم بر متغیر حمایت از بوم‌گردی اثر گذاشته و باعث شده است مردم با توجه به در نظر گرفتن آثار مثبت اجتماعی بوم‌گردی، از این امر استقبال کنند.

۱۰- مراجع

- الوانی، مهدی، (۱۳۷۶)، جهانگردی، اثرپذیری یا اثرگذاری فرهنگی، مجموعه مقالات نخستین همایش جهانگردی و جمهوری اسلامی ایران، جلد ۲، کیش
- امینیان، سکینه؛ صادقی، ابراهیم؛ فرجی، عبد...؛ نادری گورقلعه، افشین، (۱۳۹۱)، بررسی فرصت‌ها و چالش‌های توسعه پایدار اکوتوریسم ایران، دومین همایش ملی راهکارهای توسعه اقتصادی با محوریت برنامه‌ریزی منطقه‌ای، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی سنندج.
- ایمنی قشلاق، سیاوش؛ هانی، فضیله؛ هاشمی، سعید، (۱۳۹۱)، نقش گردشگری در توسعه کارآفرینی زنان روستایی مطالعه تطبیقی روستای کندوان و اسکندران شهرستان اسکو، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، دانشگاه فردوسی.
- بوزجمهری، خدیجه؛ شایان، حمید؛ اخلاقی، مرضیه، (۱۳۹۷)، نقش گردشگری و توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توانمندسازی زنان روستایی، همایش ملی توسعه پایدار (با رویکرد فرصت‌ها و چالش‌های سرمایه‌گذاری در منطقه ترشیز)، مرکز آموزش عالی کاشمر.
- پاپلی یزدی، محمد حسین؛ و مهدی سقایی، (۱۳۸۶)، گردشگری (ماهیت و مفاهیم)، انتشارات سمت، تهران، چاپ دوم.
- تولایی، سیمین، (۱۳۸۵)، مروری بر صنعت گردشگری، چاپ اول، نشر دانشگاه تربیت معلم، تهران.
- چهاربالش، مریم، (۱۳۹۰)، گردشگری و اشتغال زنان، روزنامه جام جم، شماره ۲۰، ص ۲.
- حیدری ساربان، وکیل، ملکی، ابوذر، (۱۳۹۳)، ارزیابی نقش گردشگری روستایی در توانمندسازی اجتماعی روستایی، مورد مطالعه روستای ده زیارت، شهرستان بوانات، استان فارس، توسعه روستایی، دوره ششم، شماره ۲، ص ۲۷۹-۲۹۸.
- خواجه شاهکویی، علیرضا؛ خوش فکر، غلامرضا؛ کریمی، لبال، (۱۳۹۱)، نقش گردشگری در توانمندسازی زنان روستایی روستای زیارت شهرستان گرگان، محله برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، دانشگاه مازندران، شماره ۳، صص ۱۲۵-۱۰۶.
- زارع مهرجردی، م. ر؛ ضیاء آبادی، م، (۱۳۹۲)، ارزش طبیعت-گردی حفاظت از منطقه تفریحی-گردشگری شیرکوه یزد، علوم و تکنولوژی محیط زیست، ۱۶(۱)، صص ۱۲۳-۱۳۱.
- سایت اداره میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی کاشمر، <http://kashmar.razavichto.ir/>
- سپهر، عادل و صفراآبادی، اعظم، (۱۳۹۲)، تحلیل شاخصهای اثرگذار بر توسعه اکوتوریسم در مناطق بیابانی ایران. پژوهش‌های جغرافیای انسانی، دوره ۴۵، شماره ۴: ۱۳۷-۱۵۴.
- شفیعی زاده، ا، (۱۳۸۳)، اکوتوریسم در ایران؛ چیزی در حد صفر؛ نشریه جهان صنعت .
- رضوانی، ع. ا، (۱۳۸۰)، اکوتوریسم و نقش آن در حفاظت محیط زیست ؛ مجله اطلاعات سیاسی-اقتصادی، شماره ۱۷۳.
- علاء الدین، پویا؛ امین زاده، نینا، (۱۳۹۳)، توسعه گردشگری در روستای گرمه استان اصفهان، تحلیل نقش تسهیل گر و پایداری فعالیت‌ها، توسعه محلی، دوره ۶، شماره ۱، بهار و تابستان، صص ۴۹-۷۰.
- عیسی زاده، سعید؛ قدسی، سوده، (۱۳۹۱)، محاسبه ضرایب اشتغال‌زایی بخش گردشگری در اقتصاد ایران، با استفاده از مدل داده-ستانده، فصلنامه علمی و پژوهشی مطالعات مدیریت گردشگری سال هفتم، شماره ۱۷، ص ۱۷۲.
- معاونت آمار و اطلاعات سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان خراسان رضوی، گزارش اقتصادی اجتماعی فرهنگی شهرستان‌های استان خراسان رضوی سال ۱۳۹۵.
- Stefanica, M., &Valvian.Gomez. M. 2010. Development, Studies and Scientific Researches-Econimic Edition.15.pp480-486.

- Cater, E. (2000), Ecotourism in the third world; Problems and prospect for sustainability, *Tourism Management*.
- Bunruamkaew, KH.; Murayama, Y. (2011), Site Sustainability Evaluation for Ecotourism Using GIS and AHP: A Case Study of Surat Thani Province, Thailand, *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 21, P. 269 – 278.
- Pleno, M. J. L. (2006), Ecotourism projects and women's empowerment: A case study in the province of Bohol, Philippines
- Dhan B. G, (2008), ECOTOURISM IN BHUTAN, Extending its Benefits to Rural Communities, *Annals of Tourism Research*, Vol. 35, No. 2, pp. 489–508, and www.elsevier.com.
- Jiang, J. (2012), Evaluating of the Potential of Ecotourism to Contribute to Local sustainable Development: A Case Study of Tengtou Village, China, P. 184.
- Kumari, S. and Behera, M.D. (2010), TEWARI Department of Humanities and Social, Sciences, Centre for Oceans, Rivers, Atmosphere and Land Sciences, Indian Institute of Technology, Kharagpur, 721 302, India Sikkim geospatial.
- Seba, JA. (2012), Ecotourism and Sustainable Tourism: New Perspectives and Studies, Apple Academic. Press, Inc. International Standard Book, Number 13: 978.